

”Här finns inget krig, inga hot”

Vi sitter på ett kafé på Centralstationen i Stockholm. Ali tar en klunk te och pekar mot den välkända ”ringen”.

– Där nere kom jag, säger han. Det var folk överallt, och många sprang.

Han ler åt minnet.

– Alla pratade konstigt. Allt var annorlunda. Jag var glad, men rädd. Vad skulle jag göra nu? Vem skulle jag fråga? Tänk om någon var civilpolis och skulle arresteras mig?

Det var på förmiddagen den 23 december 2008. Människorna som myllrade runt honom var resenärer på väg mot sina julfiranden.

Den då 17-årige Ali hade anlänt med tåg från Malmö, gömd inne på tågtoaletten eftersom han saknade biljett. Det var sista etappen på hans resa från Afghanistan. En resa som tagit tre månader.

Ali visste att han behövde ta sig till något som kallades ”Migrationsverket”. Han började gå på måfå.

– Vid Slussen såg jag några svenska flaggor och tänkte att det kanske var en myndighet, säger Ali. Men det var ett hotell.

Han tog mod till sig och frågade en taxichaufför utanför hotellet.

– Taxichauffören var från Iran och kunde persiska. Han skjutsade mig gratis till Migrationsverket i Solna.

Ali hade tur som hann dit. Det var dagen före julafton och Migrationsverket skulle precis stänga. De tog hans fingeravtryck, vägde honom och gav honom en banan. Sedan blev han skjutsad till ett transitboende.

Sin första jul i Sverige tillbringade han ensam på ett kallt rum. Boendet var fullt av andra nyanlända pojkar.

– Jag visste inte ens vad julen var för någonting. Jag hade hört ordet ”christmas”, men trodde att det hade med nyåret att göra. Vi gjorde ingenting på hela dagen. Alla var misstänksamma och ingen litade på någon annan.

Flyktingtrafiken tar inte hänsyn till högtider. Den tar aldrig paus. I detta nu försöker tusentals människor desperat att ta sig till Europa i hopp om ett bättre liv. De betalar allt de har till professionella flyktingsmugglare. De vandrar i dagar genom bergen mellan Iran och Turkiet,

paddlar i gummibåtar över Egeiska havet, kläms ihjäl under lastbilar mellan Grekland och Italien. Och antalet barn som flyr ensamma till Europa blir bara fler.

Invandrarkritiska röster vill gärna göra gällande att dessa barn reser på bekväma biljetter till Europa som så kallade "ankare" för att förbereda för sina familjers ankomst senare. De har sannolikt inte läst de faktarapporter som finns från bland andra FN:s flyktingorgan UNHCR.

Sanningen är att resan ofta tar månader, ibland år. Många blir tillbakaskickade, fastnar i slavliknande arbeten i Iran eller i miserabla flyktingläger på Malta. Somliga bor i överfyllda lägenheter i Athens maffiakvarter och tvingas prostituera sig. Många återser aldrig sina familjer.

Ali är alltså en av dem som lyckades nå Sverige 2008. Han har stora vakna ögon och skrattar ofta. Är klädd i jeans och träningsströja. Ryggsäcken med skolböckerna står bredvid kafébordet, han har haft en stor tenta dagen innan.

Han är född och uppvuxen i Iran, men familjen är från Afghanistan och tillhör folkslaget hazarer. Trots att hazarer talar persiska och har samma religion (shiamuslimer) har de mycket låg status i Iran.

– Till med irakier har bättre kontakt med iranier än afghaner, förklarar Ali. "Afghan" är en svordom i Iran. Jag mobbades i skolan och förstod att jag aldrig skulle få något bra jobb även om jag gick på universitetet.

Som miljontals andra afghaner valde familjen att flytta tillbaka till hemlandet några år efter talibanernas fall. Alis pappa reste i förväg till Kabul 2004. Med sig i packningen hade han pengar för att kunna hyra ett hus och guld till äldste broderns bröllop.

– En kväll skulle pappa ta en taxi genom Kabul till en släkting, berättar Ali. Men istället hoppade det in två andra män i taxin och hotade honom med pistol. De körde till en förort där de tog allt av värde. Innan de försvann sköt de honom i armen och i knät.

Pappan hittades av en hjälporganisation, fick vård och överlevde. Men bara en kort tid senare blev han istället kidnappad, kanske av män som fått tips av de tidigare rånarna.

– De trodde antagligen att han var rik eftersom han haft så mycket pengar med sig i resväskan, och eftersom han bott så länge i Iran.

Kidnapparna kontaktade resten av Alis familj i Teheran och krävde lösensumma. De fick sälja allt de ägde, och en månad senare var pappan fri. Familjen kom efter till Kabul och de återförenades, men utblottade.

Så småningom kunde pappan skaffa sig en liten kiosk, och Ali började skolan igen 15 år gammal.

– Det var tusentals elever där, berättar han. Vi hade ingen tavla, inga böcker, ingen toalett.

Jag var en lugn pojke, men de andra bråkade hela tiden med mig.

Ali valde att sluta skolan och hjälpa pappan genom att cykla till marknaden och handla frukt till kiosken. Samtidigt var han besviken på pappan som lovat att livet i Afghanistan skulle bli bättre än det i Iran. Istället var allt smutsigt, fattigt, farligt. Regelbundet hördes explosioner från självmordsbombare.

– Första gången var jag bara 200 meter bort.

Ali bestämde sig för att han måste lämna Afghanistan, men pappan vägrade släppa iväg honom och beslagtog pengarna som han sparat ihop. Ali jobbade ihop nya pengar genom att ta småjobb åt andra handlare på marknaden. Till sist gick hans mamma med på att hjälpa honom. I hemlighet sålde hon det guldhalsband hon för länge sedan sparat ihop till för hans blivande hustru.

Ali inledde resan tillsammans med en jämnårig kusin vid namn Najib på hösten 2008. Först tog de sig tillbaka till Teheran. En äldre släkting där hjälpte dem att betala en smugglare som skulle ta dem till Grekland. Första anhalten var Urmia i nordvästra Iran på gränsen till Turkiet.

– En kurdisk man körde oss ut i skogen, berättar Ali. I en stuga fanns säkert 50 andra människor, de flesta från Afghanistan, Pakistan och Bangladesh. Vi fick lämna ifrån oss all metall som kunde blänka. På natten gick vi i 5-6 timmar tills vi kom fram till en by. En annan smugglare kom och körde oss till ett garage där vi fick vänta tills det blev natt igen.

Där blev de hämtade av täckta lastbilar och stuvades in mellan fruktlådor. Färden till Istanbul tog 13 timmar och en pakistansk pojke var nära att dö av syrebrist.

– Vi lyfte upp honom mot taket i lastbilen för att han skulle få luft, men det hjälpte inte. Vi skrek och skrek tills smugglarna stannade. De var arga och sa att polisen kunde ta oss när som helst.

Efter några veckor gömd i Istanbul kördes Ali, kusinen Najib och några andra äldre pojkar mitt i natten till gränsen mot Grekland. Smugglarna gav dem en uppblåsbar gummibåt och de fick instruktioner att paddla mot en ljuspunkt. Det blåste och var dåligt väder.

– Jag kunde inte simma och var livrädd. Men jag tänkte att antingen kommer jag fram eller så dör jag.

– En av killarna hade gjort resan förut och blivit tillbakaskickad. Det var tur, för ingen annan visste hur man paddlade eller vad vi skulle göra när vi kom fram. Vi hade aldrig klarat det utan honom.

I gryningen nådde de fastlandet och punkterade gummibåten såsom smugglarna sagt. De gick upp i skogen och tog fram de torra kläderna ur plastpåsar. Två och två för att inte väcka uppmärksamhet.

Flera dagar och bussresor senare nådde de den ökända grekiska hamnstaden Patras, hem för mängder av illegala flyktingar. Efter några veckor i ett smutsigt tält och efter att ha blivit misshandlade av polisen lyckades Ali och Najib hitta en plats i en trång lucka under en lastbil.

– Vi hade lärt oss att försöka med lastbilar med registrerings skyltar från till exempel Sverige. De kollades inte lika ofta.

Lastbilen körde ombord på färjan till Italien, men vid ankomsten lyckades de inte ta sig ut. Lastbilen fortsatte köra i timmar.

– Vi kunde inte röra oss, jag förlorade känslan i mina fötter och vi fick panik. Vi slog på lådan tills lastbilen stannade.

När de klev ur vid väggkanten väntade tre italienska polisbilar. Troligen hade chauffören hört deras bankanden och slagit larm på telefonen.

– Vi var smutsiga och oljiga. På polisstationen spydde jag flera gånger. Då körde de oss till sjukhuset för att ta prover. Väl där sa Najib att vi måste fly, annars skulle de skicka tillbaka oss till Afghanistan.

De sprang, hittade en tågstation och tog sig så småningom till Rom, och sedan vidare till Frankrike.

– I Paris sov vi utomhus i parker, det var väldigt kallt. I en kyrka fick vi lite mat. Men plötsligt en dag försvann Najib. Jag vet inte varför, kanske var han trött på mig? Jag har aldrig hört av honom igen.

Ali lärde känna en annan afghansk kille, som frågade vad Ali ville med sitt liv.

– Jag sa att jag ville plugga. Då sa att han jag borde ta mig till Sverige. Om man pluggar där, sa han, kan man bli något. Jag visste inte ens var Sverige låg.

Tillsammans fortsatte de med tåg till Tyskland och Danmark. Höll sig undan väktare och poliser på stationerna. Frös och var hungriga.

Men dagen före julafton stod de alltså på Centralstationen i Stockholm. Killen som Ali haft sällskap med möttes av en släkting och försvann med ett enkelt "Hejdå". Ali var ensam igen.

Teet har kallnat och människorna runt oss på kaféet har bytts ut många gånger. Ali fortsätter att berätta hur han steg för steg byggt upp sitt liv i Sverige, via transitboenden och språkkurser.

– Skolan här kändes som ett palats, säger han. Det fanns till och med simhall!

Men vägen har inte varit lätt.

– Jag hade tappat min familjs telefonnummer, förklarar han. Vi fick kontakt först efter 6-7 månader. Jag grät jättemycket när vi pratade. Tänkte på allt jag fått, ett bra liv, medan de var kvar i Afghanistan.

Han försonades också med sin pappa.

– Han var glad för min skull. Sa att han var stolt, att jag hade blivit en man. Han hade inte trott att jag skulle klara resan.

Men bara några veckor senare blev pappan sjuk och dog. Alis liv rasade igen. Ensamheten och skuldkänslorna blev övermäktiga.

– Jag försökte ta mitt liv.

Ali lutar sig fram över bordet och drar upp tröjärmarna. Två stora ärr löper över handlederna.

Ändå blev självmordsförsöket en vändpunkt. Han beskriver hur en läkare på vårdcentralen såg hur han mådde och ordnade terapi.

– Och sjuksköterskorna var fantastiska. De ringde hela tiden och frågade hur jag mådde. Till och med på julafton.

Julen 2009 var alltså Alis första "riktiga" i Sverige. Han var erbjuden att fira hemma hos en lärare från skolan. Efter en timmes långt samtal med sjuksköterskan på julaftonsmorgonen bestämde han sig för att acceptera inbjudan. Han valde en långärmad skjorta för att dölja ärren och frågade personalen på boendet om han borde ha en present med sig. "Köp en aladdin-ask" blev rådet.

– Det blev en jättebra julafton, även om jag inte kunde språket så bra då. Familjen hade många frågor om mig, men det var svårt att förklara. Vi åt och sjöng. Jag hade aldrig varit hemma hos en svensk familj och jag visste inte hur jag skulle bete mig, eller hur man åt. Jag väntade in de andra och såg hur de gjorde. Men jag förstod aldrig varför man skulle titta på Kalle Anka!

Efter det svåraste första året beslöt sig Ali för att målmedvetet skapa sig ett liv i Sverige. Han tog extrajobb som snöskottare, tog körkort, jobbade på McDonalds, fick läxhjälp av Röda Korset och fixade så småningom eget boende.

Idag är han 21 år, har uppehållstillstånd och pluggar ekonomi på universitetet. Han är aktiv i en förening som hjälper ensamkommande. Samtidigt har han ett heltidsarbete på ett boende för nyanlända flyktingar och jobbar natt.

– Jag kommer nog att jobba där på julafton i år, säger Ali. Det är bra. Barnen är i samma situation som jag var. Jag förstår vad de går igenom.

Men han själv då? Hur mår han nu?

Ali skrattar igen. Som så många gånger under intervjun.

– Jag kan nog inte kalla mig lycklig, säger han efter en stund. Det är så ensamt utan en familj.

Men jag har det bra. Här finns inget krig, inga hot.

- Förra året kom 3578 ensamkommande barn till Sverige. Merparten kommer från Afghanistan, men ett ökande antal är från Syrien. 16 procent var flickor.
- 82 procent av de barn vars ärende prövades förra året fick uppehållstillstånd i Sverige och 401 ensamkommande barn fick avslag på sin ansökan.
- Ali är en av dem som delat med sig av sina berättelser i projektet Hej Sverige.